

Jaarverslag en Jaarrekening 2010

De Natuur en Milieufederaties

Samen voor mooie en duurzame provincies

2,25 miljoen euro van Postcode Loterij voor De Natuur en Milieufederaties

De Natuur en Milieufederaties hebben in 2010 van de Nationale Postcode Loterij een bedrag van 2,25 miljoen euro ontvangen. De cheque werd overhandigd tijdens het Goed Geld Gala 2010. Op dit bijzondere gala werd de verdeling van de opbrengsten voor goede doelen uit 2009 bekendgemaakt. In totaal verdeelde de Postcode Loterij 256 miljoen euro onder haar goede doelen – een groei van vijf procent ten opzichte van 2008. De Natuur en Milieufederaties hebben in 2010 dankzij de deelnemers van de Nationale Postcode Loterij o.a. de volgende projecten kunnen realiseren: Nacht van de Nacht, De Klimaatkaravaan en De Groene Peiler.

Foto: Roy Beusker

Voorzitter Hugh Gallacher en secretaris Rita Kwakkestein van De Natuur en Milieufederaties ontvangen de cheque van 2,25 miljoen euro uit handen van managing director Marieke van Schaik van de Nationale Postcode Loterij.

Inhoudsopgave

Deel I: Jaarverslag

1. Algemene informatie over de organisatie	5
2. De activiteiten van de Stichting in 2010	6
3. De financiële positie van de Stichting	11
4. Verantwoordingsverklaring	12

Bijlage 1: Overzicht projecten 2010	13
Bijlage 2: Verantwoordingsverklaring van het bestuur van Stichting De Natuur en Milieufederaties	19
Bijlage 3: Leden Bestuur en Raad van Toezicht	23
Bijlage 4: Nevenfuncties leden van Bestuur en Raad van Toezicht	25

Deel II: Jaarrekening

1 Jaarrekening	
1.1 Balans per 31 december 2010	28
1.2 Staat van baten en lasten over 2010	29
1.3 Grondslagen van waardering en resultaatbepaling	30
1.4 Toelichting op de balans per 31 december 2010	31
1.5 Toelichting op de staat van baten en lasten over 2010	35
1.6 Specificatie en verdeling kosten naar bestemming	36

2 Overige gegevens	
2.1 Vaststelling en goedkeuring	38
2.2 Statutaire bepaling resultaatbestemming	38
2.3 Resultaatbestemming	38
2.4 Gebeurtenissen na balansdatum	38
2.5 Accountantsverklaring	38
2.6 Toelichting verschillen realisatie 2010 versus begroting 2010	38
2.7 Ondertekening van de jaarrekening	42

3 Bijlagen	
3.1. Begroting 2011	44
3.2. Afrekening subsidies	45
3.3. Overzicht betalingen aan milieufederaties per begrotingspost	46
3.4. Verklarende woordenlijst	47

De CO2 Ambitie

1. Algemene informatie over de organisatie

1.1 Doelen en profiel van Stichting De Natuur en Milieufederaties

Stichting De Natuur en Milieufederaties is de rechtspersoon waarbinnen de 12 provinciale natuur- en milieufederaties hun samenwerking hebben verankerd. De Stichting heeft een tweeledig doel, vastgelegd in de statuten:

1. *Stimuleren en ondersteunen van samenwerking opdat het werk van de afzonderlijke Milieufederaties in de provincie wordt versterkt*
2. *Het verkrijgen en beheren van gelden om daarmee de activiteiten van de provinciale Milieufederaties financieel te ondersteunen.*

De Stichting is aldus een ondersteunende faciliteit, bedoeld om het werk van de afzonderlijke federaties te versterken. De Stichting profileert zich dan ook niet op het landelijk toneel als “dertiende merk” en heeft geen eigenstandige natuur- en milieudoelen anders dan die welke zijn afgeleid van de doelen van de afzonderlijke Milieufederaties.

1.2 Vertaling van de doelstelling in visie, beleid en strategie

Gezien de doelstelling van de Stichting is het stichtingbeleid gericht op het effectief samenwerken en op het verwerven en beheren van gezamenlijke inkomsten. Het beleid is neergelegd in een Meerjarenbeleidsplan, dat jaarlijks wordt vertaald in een jaarwerkplan.

In het Meerjarenbeleidsplan (2009 - 2012) staat de visie als volgt beschreven:

“Door samenwerking kunnen we zowel strategisch als financieel en bedrijfsmatig aan kracht winnen. Dat samenwerking strategische meerwaarde heeft, is evident bij de aanpak van grensoverschrijdende items en daar waar het landelijk speelveld van invloed is. Maar ook bij kwesties die op zich regionaal van aard zijn, maar zich overal voordoen, loont samenwerking doordat we efficiënter en effectiever kunnen werken en meer (landelijke) media-aandacht kunnen genereren. Financieel winnen we aan kracht omdat we met samenwerkingsprojecten ook landelijke en Europese bronnen kunnen aanboren en elkaar kunnen steunen in het veilig stellen van provinciale subsidies. Bedrijfsmatig kunnen we veel van elkaar leren en door samenwerking op het terrein van P&O valt schaalvoordeel te behalen.

De conclusie is helder: investeren in de samenwerking is lonend voor de afzonderlijke federaties.”

Het beleid van de Stichting zoals omschreven in het meerjarenbeleidsplan is vertaald in een aantal activiteiten die allen bijdragen aan de doelstellingen:

- Gezamenlijke strategiebepaling op specifieke kwesties
- Daadwerkelijke structurele samenwerking binnen drie programma's
- Kennisuitwisseling, afstemming en incidentele samenwerking
- Versterking financiële basis
- Kwaliteitsverbetering.

1.3 Bestuursstructuur van de Stichting

Het bestuur van de Stichting wordt gevormd door de 12 directeuren van de natuur- en milieufederaties, aangevuld door een externe voorzitter. Het DB bestaat uit een team

van drie directeuren en de externe voorzitter. Voor de toezichhoudende functie is een Raad van Toezicht gevormd bestaande uit vertegenwoordigers van alle 12 natuur- en milieufederaties. Dit zijn bij voorkeur bestuursleden van de federaties, maar het is ook mogelijk dat er personen buiten de federatie worden afgevaardigd. Zij moeten uiteraard wel voldoen aan de statutaire voorwaarden en de eisen van het CBF-keur.

De Raad van Toezicht houdt toezicht op de algemene gang van zaken binnen de stichting en de daarmee verbonden organisatie. Tot de bevoegdheden behoren het goedkeuren van de begroting, het jaarwerkplan, de jaarrekening en het jaarverslag, alsmede de meerjarenbeleidsplannen- en begrotingen. De Raad van Toezicht laat de beleidsvorming en beleidsuitvoering, waaronder het financieel beheer, over aan het Bestuur.

Het Bestuur stelt jaarlijks de begroting, de werkbegroting, het jaarwerkplan, het jaarverslag en de jaarrekening vast, alsmede eens in de drie jaar een meerjarenbeleidsplan en meerjarenbegroting. Daarnaast staat regelmatig de voortgang van de programma's op agenda en worden er strategische kwesties bediscussieerd.

De voorbereiding en uitvoering van het beleid wordt ondersteund door een klein facilitair bureau bestaande uit een secretaris (0,8 fte dagelijkse leiding), een administrateur (0,5), een communicatiemedewerker (0,4) en een secretaresse (0,3). Deze medewerkers zijn ingeleend vanuit andere organisaties; de Stichting heeft zelf geen personeelsleden in dienst.

2. De activiteiten van de Stichting in 2010

Gelegd langs de doelstellingen zoals geformuleerd in het jaarwerkplan 2010.

2.1 De veranderende omgeving

Afgelopen jaar is de nodige aandacht besteed aan onze positie in de provincies en in het landelijk speelveld, in het licht van de politieke en maatschappelijke veranderingen. Deze snel veranderende omgeving heeft consequenties voor onze organisaties, zowel in strategisch als in financieel opzicht.

Op nagenoeg elke vergadering van het Algemeen Bestuur (in totaal vijf) stond deze problematiek prominent op de agenda. Er is gesproken over strategieën voor de afzonderlijke natuur- en milieufederaties en voor de samenwerking. Ook is er overleg gevoerd met collega-organisaties die, evenals wij, bezig zijn met bezinning en herpositionering. De uitkomst van dit alles is dat we, zowel apart als gezamenlijk, doorgaan met versteviging van de band met burgers, dat we gaan werken aan een duidelijker profiel, dat we doorgaan met opbouwen van nieuwe samenwerkingsrelaties, zowel met interessante maatschappelijke partijen als met collega-organisaties, en dat we de acquisitie en fondsenwerving op nieuwe leest gaan schoeien. Dit alles is neergelegd in het werkplan van 2011.

2.2 Implementatie vernieuwde samenwerking

Het jaar 2010 was het eerste jaar van een vernieuwde samenwerking. Eind 2009 was, op basis van een evaluatietraject, besloten tot wijziging van de opzet en inrichting van de samenwerking. Belangrijkste kenmerken van de vernieuwing:

- Inhoudelijk strategische samenwerking werd geconcentreerd rond drie thema's, gegoten in drie programma's, nl. Klimaat, Ruimte en Versterkte Binding met Burgers.
- Op de werkvelden natuur, water en landschap is geen programma geformuleerd. Wél vindt georganiseerde uitwisseling, afstemming en kennisdeling plaats in het Platform Natuurkwaliteit.
- Wat betreft aansturing: meer mandaat voor DB en programmadirecteuren opdat er effectiever gewerkt kan worden en opdat de vergaderingen van het Algemeen Bestuur zich kunnen beperken tot de hoofdzaken.

Aan het eind van 2010 is de tussenstand opgenomen. Geconcludeerd werd dat de programma's Klimaat en Binding met Burgers redelijk op stoom liggen. Bij het programma Ruimte is het nog zoeken naar een effectieve insteek voor de samenwerking, omdat de ruimtelijke problematiek zich per provincie weer anders aandient. Ook werd geconstateerd dat er op de werkvelden van het Platform Natuurkwaliteit afgelopen jaar zoveel activiteiten plaatsvonden dat dit inmiddels vergelijkbaar is met de drie programma's en dat het Platform dus dezelfde ondersteuning en facilitering verdient.

Verder werd geconcludeerd dat het sturingsmodel goed werkt en dat de agenda van het Algemeen Bestuur zich kon richten op hoofdlijnen en strategische onderwerpen. De RvT was positief over de informatievoorziening en was aldus in staat om de jaarstukken goed te beoordelen, hetgeen het streven was.

2.3 Daadwerkelijke strategische samenwerking: programma's en projecten

Hieronder wordt herhaaldelijk verwezen naar projecten. Zie voor nadere beschrijving van deze projecten bijlage 1 (Projectenoverzicht 2010).

Het programma *Versterkte Binding met Burgers* kende in 2010 drie speerpunten: nieuwe binding met burgers; gezamenlijke basisondersteuning achterban; campagnes met burgers. Aan het eerste speerpunt werd gewerkt in het project Nieuwe Binding en middels het project De Groene Peiler, aan het tweede d.m.v. de website Milieuhulp en het derde speerpunt werd vormgegeven in het project Nacht van de Nacht. De dwarsverbinding met de twee inhoudelijke programma's kwam nog te weinig uit de verf. Met het oog op versterking van ons profiel en van de gewenste versterking van de band met burgers (zie 2.1) is het van wezenlijk belang om ook binnen de twee thematische programma's aandacht te hebben voor burgerparticipatie. Een belangrijk aandachtspunt in 2011 voor alle drie de programma's!

In het programma *Klimaat en Energie* is gewerkt aan een viertal speerpunten. Het speerpunt "Klimaat en Burgers" werd vormgegeven in de projecten Klimaatstraatfeest en de Klimaatkaravaan.

Binnen het speerpunt "Energiebesparing" werd het project de CO2 ambitie uitgevoerd en werden drie nieuwe projecten ontwikkeld: Hier is de deur open (SMOM), Energieslimme klusdagen (SMOM) en Energiebesparing in monumenten (Postcodeloterij, uitslag februari 2011). Voor Hier is de deur open en Energieslimme Klusdagen moet gezocht worden naar andere financiers nu de SMOM regeling is afgeschaft.

Binnen het speerpunt Duurzame energie is samen met het programma Ruimte de Visie Geconcentreerde Windkracht in de Lage Landen uitgebracht en is het project Gedragen door de Wind ontwikkeld en inmiddels in uitvoering.

Bij het Droomfonds van de Nationale Postcode Loterij is in samenwerking met het Klimaatbureau het projectvoorstel '100% groen.nl' ingediend (oktober 2010). In februari 2011 wordt bekend of we dit mogen uitvoeren.

De programmagroep is in 2010 onvoldoende toegekomen aan strategische afstemming over een aantal belangrijke kwesties zoals CCS en kernenergie. In 2011 wordt dit verder opgepakt.

In het programma *Ruimte* is gewerkt aan vijf projecten: Verrommeling; De nieuwe WRO; Profilering met verrommeling; Wind op land en Gedragen door de wind. Het laatste project is begin 2010 ontwikkeld en succesvol geacquireerd bij SMOM. Zoals hierboven al gemeld: bij dit programma is het nog zoeken naar een effectieve insteek voor de concrete samenwerking. Het thema ruimtelijke kwaliteit is van evident belang en core-business bij alle natuur- en milieufederaties. In 2011 krijgt de regionale component meer accent waardoor er wellicht meer regionaal samengewerkt zal worden ipv op landelijke onderwerpen. Wind op land is overigens wél een thema dat landsbreed leeft en waaraan we met alle 12 blijven samenwerken. Zie ook boven bij programma Klimaat en Energie. Ook is in 2010 gestart met een verkenning van gezamenlijke participatie in het landelijke Deltaprogramma.

Het *Platform Kwaliteit van de Natuur* bleek duidelijk in een behoefte te voorzien. De bijeenkomsten werden goed bezocht, ook door collega-organisaties zoals Natuurmonumenten en Natuur & Milieu, en er zijn twee 'satellieten' ontstaan (Water en Amoniak). Samen met het programma Ruimte wordt participatie in het landelijke Deltaprogramma verkend. Er liepen in 2010 twee samenwerkingsprojecten uit voorgaande jaren die in dit platform zijn ondergebracht: het meerjarig project Avé Natura en het project De schoon water estafette.

Eind 2010, toen de plannen van het nieuwe kabinet bekend werden, is de bezuiniging op natuur en de EHS nadrukkelijk op de platformagenda gekomen. Er is een landelijke brede coalitie gesmeed die eind 2010 samen in actie is gekomen onder het motto Hart voor de Natuur. De acties zullen culmineren in een actieweek in februari waar de Natuur- en Milieufederaties een belangrijk aandeel in zullen hebben.

Projecten

In bijlage 1 staat een overzicht van de lopende projecten in 2010 en de projecten die in acquisitie zijn voor 2011. Ze zijn hierboven allen al kort de revue gepasseerd. De publieksgerichte projecten Klimaatstraatfeest en de Nacht van de Nacht trokken landelijke aandacht in de media.

2.4 Versterking van de financiële basis

De inkomsten van de Stichting bestaan sinds de oprichting uit de jaarlijkse bijdrage van de Nationale Postcode Loterij en projectfinanciering door landelijke subsidiënten, m.n. VROM (SMOM regeling). Deze basis is te smal en daarom was versterking van de financiële basis een speerpunt in 2010.

Relatie met de Nationale Postcode Loterij

Allereerst dient vermeld te worden dat wij voor de komende vijf jaar beneficiënt blijven van de Nationale Postcode Loterij. Dat was het resultaat van de evaluatie van

onze relatie met de Nationale Postcode Loterij die afgelopen jaar plaatsvond. Begin februari 2011, bij het Goed Geld Gala, horen we voor welk bedrag.

De Stichting is sinds 1996 beneficiënt van de Nationale Postcode Loterij. Jaarlijks wordt een plan gemaakt hoe de Stichting de relatie met de Nationale Postcode Loterij wil onderhouden en onder de aandacht wil brengen van het publiek en van bestuur, directies en medewerkers van de samenwerkende natuur- en milieufederaties. Dit plan wordt persoonlijk doorgesproken met medewerkers van de Nationale Postcode Loterij om te bezien waar we elkaar kunnen versterken. Voorbeelden uit 2010: wij bieden Groene Verrassingstochten aan in de Voordeelagenda van de Nationale Postcode Loterij; op de slotmanifestatie van de Klimaatkaravaan in de Arena te Amsterdam zette Laura Sanctacreu van de Nationale Postcode Loterij de Klimaattoppers 2010¹ in het zonnetje; begin juli stonden de natuur- en milieufederaties met de Big Jump op de Nationale Postcode Loterij pagina in de huis-aan-huiskranten; in september waren de natuur- en milieufederaties met twee filmpjes present in het televisieprogramma 1 tegen 100 van Caroline Tensen; via de huis-aan-huispagina van de Nationale Postcode Loterij werd in oktober aandacht geschonken aan de Nacht van de Nacht; in de Telegraaf stond een corporate advertentie over de roofvogelcampagne van de Friese Milieu Federatie en aan het eind van 2010 werden de natuur- en milieufederaties uitgenodigd om deel te nemen aan de Green Challenge blog.

Ook hebben we in onze uitingen melding gemaakt van onze relatie met de Nationale Postcode Loterij, zowel bij samenwerkingsactiviteiten als bij de activiteiten van de individuele federaties.

Overige financiers

Voor een verdere marktverkenning en voor verbetering van de kwaliteit van projectontwikkeling en acquisitie zijn twee deskundigen ingeschakeld. Eén daarvan ondersteunde onze projectontwikkelaars met een tweedaagse cursus en door coaching bij het ontwikkelen van de projecten. Dit betrof zowel projectontwikkelaars van samenwerkingsprojecten als van individuele milieufederaties. De cursus en de coaching zijn als nuttig ervaren. Zoals boven beschreven zijn er helaas voorsnog weinig van de ontwikkelde samenwerkingsprojecten gehonoreerd. In totaal werden er vijf projecten ontwikkeld waarvan er een werd gehonoreerd (Gedragen door de Wind) en er nog 2 in acquisitie zijn. In 2010 was de SMOM regeling fors aangepast en eind 2010 in het kader van het nieuwe kabinetsbeleid helemaal afgeschaft. Mede daardoor kon een aantal van de door ons ontwikkelde projecten niet geacquireerd worden. Wel zijn er behoorlijk wat projecten van individuele federaties door SMOM toegekend (vier van de negen ingediende projecten).

De andere deskundige onderzocht voor ons de markt van de subsidies en fondsen en heeft een begin gemaakt met de opbouw van een relatiernetwerk met voor ons interessante partners. Zij heeft dit samengevat in een rapport 'Wervend Werven'. Zij concludeert dat hier beslist kansen liggen, maar dan moet er wél geïnvesteerd worden in welgekozen relaties en in een duidelijk landelijk profiel, een helder aanbod en actuele portfolio. Volgend jaar gaan we hier vol op inzetten, o.m. door het aantrekken van een fondsenwerver die samen met ons op zoek gaat naar kansen op de markt, die zelf ook acquireert en die ons ondersteunt bij de ontwikkeling van kansrijke projecten.

¹ Nederlandse gemeenten die zich op bijzonder goede wijze inzetten voor duurzaamheid

2.5 Kwaliteitsverbetering- en versterking

In het jaarwerkplan 2010 was dit evenals voorgaande jaren één van de geformuleerde speerpunten. Zoals hierboven al gemeld is er een training projectontwikkeling en –acquisitie georganiseerd en de projectleiders zijn in gelegenheid gesteld een cursus te volgen bij de Baak (verplicht voor projectleiders van samenwerkingsprojecten). Verder is er een nuttige intervisiebijeenkomst geweest voor projectleiders om van elkaar te leren en om verbeteringsuggesties aan te dragen voor de samenwerking. In de vergaderingen van het Algemeen Bestuur is regelmatig uitgewisseld over elkaars praktijk, dit jaar met name op het vlak van strategieën om de positie in de provincies te behouden en versterken. Ter voorbereiding van een benchmark m.b.t. bedrijfsvoering in het voorjaar van 2011 is er dit afgelopen najaar een vergelijkend onderzoek uitgevoerd naar loon-, beheer- en administratiekosten.

In het afgelopen jaar hebben we een nieuwe stap gezet in de bestendiging van ons samenwerkingsverband. Ook dit draagt bij aan de kwaliteit van de samenwerking. De kenmerken van en eisen aan leden van ons verband zijn vastgesteld, evenals procedures voor toetreding en schorsing en we hebben een interne gedragscode ontwikkeld. In december is als kroon op dit geheel door de 12 besturen een samenwerkingsovereenkomst getekend. Ook de aanpassing van onze naam met de toevoeging “natuur” eind 2010 hoort onder dit kopje thuis.

2.6 Externe communicatie

Deze naamswijziging stond ook in het kader van versterking van ons profiel. Van de federaties voeren er zes, inmiddels bijna zeven, het woord “natuur” in de naam, en terecht. Want alle federaties zijn op één of andere wijze sterk betrokken bij natuur- en landschapsbehoud.

Versterking en verheldering van ons profiel is in deze tijd hard nodig. Zoals is gebleken vooral ook nu we nieuwe markten gaan verkennen. De Stichting heeft als beleidsuitgangspunt dat het samenwerkingsverband niet als “dertiende merk” in de markt wordt gezet. Het doel is immers de versterking van het werk en het “merk” van de afzonderlijke milieufederaties in hun provincie. Wél is het beleid om te laten zien dat er goed wordt samengewerkt en wél moet duidelijk zijn waar we apart en samen voor staan.

Eén van de middelen is het publieksjaarverslag dat ook in 2010 is uitgebracht in de vorm van een successenkrant. Daarin werden de resultaten van de samenwerkingsprojecten gepresenteerd en daarnaast was er aandacht voor de successen van de afzonderlijke milieufederaties.

In oktober stonden we met een goed verzorgde stand op de Milieuvakbeurs in de Brabanthallen. De Milieuvakbeurs werd bezocht door bijna 5000 professionals op gebied van milieu bij bedrijven, overheden en onderzoeksinstellingen. Onze inzet was grotere bekendheid met ons werk, m.n. op het gebied van Klimaat en Energie, bij deze doelgroepen. Honderden mensen lieten zich informeren over het werk van De Natuur en Milieufederaties. Met enkele tientallen bedrijven/organisaties werden afspraken gemaakt over samenwerking, uitwisseling van informatie etc.

Volgend jaar gaan we als samenwerkingsverband verder investeren in profilering en marketing.

3. De financiële positie van de Stichting

3.1 Staat van Baten en Lasten

Het jaar 2010 wordt afgesloten met een negatief resultaat van € 46.513,-. Dit is conform de begroting en dus voorzien. In de vergadering van het Algemeen Bestuur van december 2009 is een tekort begroot van € 42.000,- dat zou worden gedekt uit de continuïteitsreserve. In juni heeft het Algemeen Bestuur de begroting aangepast en verhoogd met € 26.150,-, te dekken uit de overige reserves van de jaarrekening 2009.

Aan de doelstelling werd in totaal € 3.064.084,- uitgegeven. Dat is 99,7 % van het totaal van de baten (in 2009 was dit 97,3 %).

Hiervan is 3,9 % uitgegeven aan de organisatie van de samenwerking. Aan activiteiten van de samenwerkende milieufederaties is 6,2 % besteed en aan samenwerkingsprojecten 35,6 %. Aan activiteiten van de stedelijke milieucentra is 6,1 % uitgekeerd en aan de afzonderlijke milieufederaties 48,2 % als bijdrage aan hun eigen activiteiten.

De inkomsten van Stichting De Natuur en Milieufederaties waren in 2010 voor 86,4 % afkomstig van de Nationale Postcode Loterij. Overige inkomsten zijn hoofdzakelijk afkomstig van ministeries. Er is geen geld uitgegeven aan eigen fondsenwerving.

3.2 Balans en beleid t.a.v. reserves

Het eigen vermogen is samengesteld uit een continuïteitsreserve, een bestemmingsreserve en een vrij besteedbaar vermogen. De stichting streeft naar het aanhouden van een zo klein mogelijk eigen vermogen. Positieve resultaten worden in het daaropvolgende jaar bestemd, zodat het eigen vermogen zoveel mogelijk beperkt blijft tot een continuïteitsreserve om de continuïteit te waarborgen. Onder continuïteit wordt het volgende verstaan:

- waarborgen van de liquiditeit van de Stichting
- waarborgen dat de kosten van de organisatie voor minstens een half jaar gedragen kunnen worden
- opvangen van tegenvallers bij projecten (overschrijding van projectbegrotingen is echter geen beleid)
- financiering van activiteiten die samenhangen met de actualiteit, waarin gezamenlijk optreden vereist is
- garantie voor de (gedeeltelijke) uitkering van de vrij besteedbare bijdrage aan de afzonderlijke Milieufederaties bij tegenvallende opbrengsten.

Het Bestuur van de Stichting heeft in december 2009 besloten de continuïteitsreserve voor de milieufederaties met ingang van 1 januari 2010 te verlagen van € 300.000,- naar € 258.000,-.

Verder is in 2010 een bestemmingsreserve gecreëerd van € 15.635,- voor de coördinatie van Hart voor Natuur acties, deskundigheidsbevordering van projectleiders en verdere ontwikkeling van We Generate, het toegekende droomfondsproject van de Nationale Postcode Loterij.

Van de bestemmingsreserve voor het intranet van € 25.000,- is in 2010 € 19.320,- besteed.

Het vrij besteedbare vermogen is in 2010 met € 828,- afgenomen tot € 55.915,-. Het bestuur van de Stichting zal in de vergadering van 16 juni 2011 de bestemming van dit overige vermogen vaststellen.

Het vermogen is ondergebracht op een spaarrekening, waar geen vermogensrisico's aan verbonden zijn.

4. Verantwoordingsverklaring

De bestuursleden en de leden van de Raad van Toezicht van Stichting De Natuur en Milieufederaties hebben allen in een verklaring (bijlage 12 van het reglement CBF) de volgende principes onderschreven:

1. Binnen de instelling dient de functie 'toezicht houden' duidelijk te zijn gescheiden van het 'besturen' dan wel van de 'uitvoering'.
2. De instelling dient continu te werken aan een optimale besteding van middelen, zodat effectief en doelmatig gewerkt wordt aan het realiseren van de doelstelling.
3. De instelling streeft naar optimale relaties met belanghebbenden.

In een verantwoordingverklaring van het Bestuur wordt beschreven hoe de Stichting invulling geeft aan deze principes. Deze verklaring is als bijlage 2 bij dit jaarverslag gevoegd.

Overzicht van de in 2010 uitgevoerde projecten

PROGRAMMA RUIMTE

Van verrommeling naar kwaliteit in het landschap

Looptijd: maart 2008 t/m 31 december 2010

Begroting: € 360.800,-

Deelnemers: alle milieufederaties

Doel: De "verrommeling van het landschap" wordt een tastbaar begrip waarmee overheden en regionale partijen daadwerkelijk aan de slag gaan.

De nieuwe Wet Ruimtelijke Ordening: provinciale regie onder de loep

Looptijd: maart 2008 t/m 31 december 2010

Begroting: € 200.080,-

Deelnemers: alle milieufederaties, behalve Milieufederatie Zuid-Holland

Doel: De provincies pakken de regie bij de inrichting van Nederland.

Landelijke profilering verrommeling

Looptijd: maart 2008 t/m 31 december 2010

Begroting: € 53.000,-

Deelnemers: uitgevoerd door ZMf

Doel: Profileren van De Natuur en Milieufederaties, aan de hand van het thema Verrommeling.

Windenergie

Looptijd: januari 2009 tot mei 2010

Begroting: € 66.215,-

Deelnemers: alle milieufederaties en Stichting Natuur & Milieu

Doel: Effectieve participatie in LUW en de discussies rondom de Lange Termijnvisie Wind op Land van de Rijksoverheid

Gedragen door de wind, realisatie van windenergielocaties door regionale allianties

Looptijd: september 2010 tot september 2012

Begroting: € 196.177,-

Deelnemers: milieufederaties Noord-Holland, Flevoland, Drenthe en Groningen, voor drie concentratiegebieden; Utrecht, Gelderland, Zeeland en/of Overijssel voor twee combinatiegebieden.

Doel:

In drie concentratiegebieden en twee combinatiegebieden realiseren van een maatschappelijke alliantie die de drijvende kracht is achter de ontwikkeling en realisatie van ambitieuze, gedeelde en gedragen regiovisies passend binnen de Rijksambitie Wind op land. De regiovisies zijn inhoudelijk innovatief doordat grootschalige windenergie bijdraagt aan investeringen in natuur en landschap in de

Energiebesparing in monumenten en historische gebouwen

regio en procesmatig innovatief omdat ze zijn opgesteld in nauwe dialoog met de bewoners in de gebieden en de ontwikkelende partijen.

De ontwikkelende partijen (projectontwikkelaars en/of energiebedrijven) stellen in samenwerking met bewoners en natuur- en milieuorganisaties een investeringspakket op voor de regio dat tegemoet komt aan wensen en knelpunten in de regio.

PROGRAMMA KLIMAAT EN ENERGIE

De Klimaatkaravaan

Looptijd: maart 2009 t/m september 2010

Begroting: € 349.964,-

Deelnemers: 10 Milieufederaties (Limburg en Friesland niet)

Doel: Gemeenten, bedrijven en burgers op lokaal niveau stimuleren tot concrete bijdragen aan het realiseren van de ambitieuze doelen van het klimaatbeleid. Dit d.m.v. een rondtrekkende karavaan van milieudebatten.

Energieke burgerinitiatieven effectief ondersteund

(Onderdeel van Klimaatstraatfeest II)

Looptijd: november 2009 t/m augustus 2010

Begroting: € 132.000,-

Deelnemers: alle milieufederaties

Doelen:

1. Bevorderen van 'ambassadeurs' uit actieve straten die andere straten helpen ook actief te worden.
2. Bevorderen van vrijwillige energieteams, die in de eigen straat of buurt, of binnen het eigen netwerk, eenvoudige besparingsmaatregelen promoten, van een deskundig advies voorzien en eventueel ook helpen met het realiseren van deze maatregelen (radiatorfolie, zuinige douchekop, spaar/led-lampen, standby-killer, het nieuwe rijden en dergelijke).
3. Bevorderen dat huurders (individueel of nog beter in werkgroepen) en huurderorganisaties zich hard maken voor verdergaande energiebesparing door de eigen woningbouwcoöperatie (kan zich eventueel ook richten op Verenigingen van Eigenaren).

De CO2 Ambitie

CO2 reductie bij de energie-intensieve industrie

Looptijd: maart 2010 tot september 2011

Begroting: € 235.684,-

Deelnemers: Het project wordt uitgevoerd door een samenwerkingsverband van 10 provinciale Milieufederaties: de negen Milieufederaties waar het project wordt uitgevoerd en de Zeeuwse Milieufederatie die de rol van projectleider op zich neemt.

Doelen:

1. Een aanzienlijke reductie van de emissie van broeikasgassen bij negen energie-intensieve bedrijven in Nederland.
2. Aan de Nederlandse energie-intensieve industrie de mogelijkheden laten zien om de emissie van broeikasgas aanzienlijk te verminderen (voorbeeldwerking).

Cradle to Cradle in praktijk

Looptijd: maart 2009 t/m februari 2011

Begroting: € 267.840,-

Deelnemers: NMFG, NMFD, NMU, MNH, ZMf, BMF en SML

Doel:

Samen met de regionale partners (MKB) bedrijven stimuleren om het Cradle to Cradle concept in de praktijk te brengen.

PROGRAMMA STERKE BINDING MET BURGERS

De Groene Peiler

Programma burgerparticipatie voor een duurzame leefomgeving

Looptijd: januari 2007 t/m februari 2010

Begroting: € 828.000,-

Deelnemers: alle Milieufederaties

Doelen

1. Betrekken van in natuur en milieu geïnteresseerde burgers bij beleidsontwikkeling en -uitvoering voor duurzame ontwikkeling.
2. Vernieuwen en versterken van de binding van in natuur en milieu geïnteresseerde burgers met het werk van natuur en milieuorganisaties.
3. Landelijk, regionaal en lokaal uitwisselen en leren van ervaringen met burgerparticipatie.
4. Spiegelen van de agenda van milieufederaties met de agenda van de in natuur en milieu geïnteresseerde burger.

Nieuwe Binding met burgers

Looptijd: april 2009 t/m december 2011

Begroting: € 553.370,-

Deelnemers: alle Milieufederaties

Doel: Het verstevigen van de positie en het vergroten van de invloed van de provinciale milieufederaties door het versterken van de verbinding met individuen en groepen die ons werk steunen en voeden.

Nacht van de Nacht 2010

Looptijd: januari 2010 t/m december 2010.

In 2011 wordt er weer een Nacht van de Nacht georganiseerd.

Begroting: € 185.000,-

Deelnemers: alle Milieufederaties en Natuur & Milieu

Doel: Bij het grote publiek aandacht vragen voor de schoonheid van de donkere nacht die bedreigd wordt door een toenemende lichtvervuiling.

Resultaat: Duisternis is een aansprekend, herkenbaar en feel good onderwerp geworden voor een breed publiek. Ook bij bedrijven en gemeenten krijgt het onderwerp steeds meer aandacht. De Nacht van de Nacht heeft wederom een stap vooruit gezet. Inmiddels is het een gevestigd en succesvol evenement.

PLATFORM KWALITEIT VAN DE NATUUR

Programma Avé Natura 2000

Looptijd: januari 2008 t/m december 2012

Begroting: € 719.582,-

Deelnemers: alle Milieufederaties en Natuur & Milieu

Doelen:

1. Draagvlak creëren voor de Natura 2000 doelen en beheerplannen.
2. Bij het opstellen van de beheerplannen wordt integraal gewerkt om zo de beheerplannen op een hoger niveau te krijgen.
3. De beheerplannen worden op tijd gerealiseerd.

De Schoon Water Estafette

Looptijd: maart 2008 t/m februari 2010

Begroting: € 237.650,-

Deelnemers: alle Milieufederaties en Natuur & Milieu

Doelen:

Het project kent twee sporen, met elk een eigen doelstelling en doelgroep:

1. De aandacht voor het belang van natuurmaatregelen in het KRW proces wordt vergroot en de bestuurders van zowel gemeenten, waterschappen en provincies zijn bereid om hier invulling aan te geven.
2. De achterban en andere geïnteresseerde burgers raken meer betrokken bij en geïnspireerd door het KRW proces hetgeen een opstap is voor een actievere inbreng in dit proces.

Projecten in acquisitie voor 2011

100% Groen.nl,

groene energie "uit eigen land" voor alle Nederlanders

Looptijd: 100 weken (2 jaar)

Begroting: € 19.500.000,-

Deelnemers: alle 12 milieufederaties, Klimaatbureau

Doel:

100% groene Nederlandse energie voor alle Nederlandse huishoudens, met betrouwbare groene stroom en duurzame warmte uit eigen land in alle Nederlandse woningen. Het betreft 25% van het totale Nederlandse elektriciteitsgebruik en 15% van ons gasgebruik.

Kern van het project is het in de benen helpen van een gloednieuw energiebedrijf, dat in feite bestaat uit een netwerk van lokale/regionale energiebedrijven of -initiatieven die 100% groene energie leveren. Dat kunnen bedrijven zijn, maar ook bijv. een bedrijventerrein dat op alle daken zonnepanelen wil leggen, of een bewonerscollectief in een wijk, of.... (zie de voorbeelden in de projectbeschrijving).

Het bedrijf bestaat uit een coöperatie ("de verenigde Emiraten van NL") en een werkmaatschappij. Het moet na drie jaar op eigen benen staan.

Het werk van de werkmaatschappij bestaat uit ondersteuning van de "leden" van de coöperatie d.m.v. advies, voorfinanciering, kennisoverdracht, gezamenlijke inkoop en verkoop, lobby e.d.

Onze rol is: aanjaagfunctie, spotten van mogelijkheden, lobby bij gemeenten en provincies om belemmeringen weg te nemen.... Daartoe is over drie jaar 2,5 miljoen begroot.

Status: Dingt nog mee met de laatste 4. Uitslag begin februari bekend.

Energiebesparing monumenten en historische gebouwen

Looptijd: 100 weken (2 jaar)

Begroting: € 124.904,-

Deelnemers: Het project wordt uitgevoerd in Groningen, Drenthe, Overijssel, Gelderland, Noord-Holland, Limburg, Utrecht en Zeeland.

Doelen:

De doelen van dit project zijn concrete energiebesparing in 40 historische panden, kennisverspreiding onder eigenaren van historische gebouwen, het ontwikkelen van netwerken waarin kennis en ervaring van monumenten en energiebesparing bij elkaar komen en een sneeuwbaaleffect dat andere eigenaren verleidt om ook maatregelen te treffen.

Status: Ingediend bij SMOM. Inmiddels afgewezen. Wij zijn in beroep gegaan.

Monumenten voor de toekomst

Energie besparen in drie openbare monumenten

Looptijd: maart 2011 t/m maart 2014

Begroting: € 3.234.300,-

Deelnemers: Drie landelijk bekende monumenten, communicatieve ondersteuning via Milieufederaties.

Doelen:

Wij bieden drie eigenaren van landelijk bekende monumenten met een publieksfunctie een substantiële financiële bijdrage voor revolutionair energiebesparende maatregelen. Denk aan musea, bibliotheken, molens, dierentuinen, forten of streekcentra. Het zijn voorbeeldprojecten om aan een breed publiek te laten zien wat er allemaal mogelijk is aan energiebesparing en energieopwekking, zonder het monument aan te tasten.

Beoogd resultaat

- Drastische energiebesparing in een aantal monumenten
- Behoud van deze monumenten voor de toekomst (met beheersbare exploitatiekosten)
- Inspirerende voorbeeldwerking op andere eigenaren van monumenten
- Ontwikkeling en toepassing nieuwe methoden en technieken
- Bewustwording en inspiratie van bezoekers met betrekking tot energieverbruik
- Permanente publiciteit voor de Postcode Loterij
- Bewustwording en handelen van publiek op gebied van energiebesparing

Status: Ingediend bij de Postcodeloterij voor de Extra Trekking. Uitslag begin februari.

Verantwoordingsverklaring van het bestuur van Stichting De Natuur en Milieufederaties

De bestuursleden en de leden van de Raad van Toezicht van Stichting De Natuur en Milieufederaties hebben allen in een verklaring (“bijlage 12” van het reglement CBF) de volgende principes onderschreven:

1. Binnen de instelling dient de functie ‘toezicht houden’ duidelijk te zijn gescheiden van het ‘besturen’ dan wel van de ‘uitvoering’.
2. De instelling dient continu te werken aan een optimale besteding van middelen, zodat effectief en doelmatig gewerkt wordt aan het realiseren van de doelstelling.
3. De instelling streeft naar optimale relaties met belanghebbenden.

In deze verantwoordingsverklaring van het Bestuur wordt beschreven hoe de Stichting invulling geeft aan deze principes.

1. Scheiding van toezicht houden, besturen en uitvoeren

De scheiding van toezicht houden, besturen en uitvoeren is statutair vastgelegd en verder uitgewerkt in een huishoudelijk reglement en het “Handboek”². In het huishoudelijk reglement staat beschreven hoe de diverse organen zijn samengesteld en wat de verantwoordelijkheden, bevoegdheden en taken van de diverse organen zijn, alsmede binnen welk mandaat men werkt. De inrichtingsprincipes, protocollen en afspraken zijn vastgelegd in het Handboek. Hieronder wordt in grote lijnen beschreven hoe de diverse verantwoordelijkheden verdeeld zijn.

De Raad van Toezicht bestaat uit vertegenwoordigers van elk van de 12 milieufederaties. Dit zijn bij voorkeur bestuursleden van de federaties, maar het is ook mogelijk dat er personen buiten de federatie worden afgevaardigd. Zij moeten uiteraard wel voldoen aan de statutaire voorwaarden en de eisen van het CBF-keur.

De Raad van Toezicht houdt toezicht op de algemene gang van zaken binnen de stichting en de daarmee verbonden organisatie. Tot de bevoegdheden behoren het goedkeuren van de begroting, het jaarwerkplan, de jaarrekening en het jaarverslag, alsmede de meerjarenbeleidsplannen- en begrotingen. De Raad van Toezicht laat de beleidsvorming en beleidsuitvoering, waaronder het financieel beheer, over aan het Bestuur.

Het bestuur bestaat uit de 12 directeuren van de milieufederaties en een externe voorzitter. De dagelijkse leiding berust bij een dagelijks bestuur, bestaande uit 3

² Het Handboek is in het najaar van 2009 herzien, nadat het evaluatie / vernieuwingstraject was afgerond. Sindsdien is er een apart huishoudelijk reglement waarin de samenstelling, de verantwoordelijkheden, bevoegdheden en taken van de diverse organen zijn opgenomen, alsmede binnen welk mandaat men werkt. De inrichtingsprincipes, protocollen en afspraken zijn vastgelegd in het Handboek.

Gedragen door de wind, realisatie van windenergielocaties door regionale allianties

bestuursleden en de voorzitter.

Het bestuur stelt jaarlijks de begroting, de werkbegroting, het jaarwerkplan, het jaarverslag en de jaarrekening vast, alsmede eens in de drie jaar een meerjarenbeleidsplan en meerjarenbegroting. Daarnaast staat regelmatig de voortgang van de samenwerkingsprogramma's op agenda en worden er strategische kwesties bediscussieerd.

De uitvoering van het beleid is grotendeels georganiseerd in thematische programma's waarbinnen samenwerkingsprojecten worden uitgevoerd. Het Bestuur wijst uit zijn midden een à drie directeuren aan, die gezamenlijk de Stuurgroep vormen van een programma en de projecten die daarbinnen worden uitgevoerd. Zij zijn, binnen mandaat van het bestuur, verantwoordelijk voor de uitvoering van de programma's en de projecten.

De voorbereiding en uitvoering van het beleid wordt ondersteund door een klein facilitair bureau bestaande uit een ambtelijk secretaris, een administrateur, een communicatiemedewerker en een secretaresse. Deze medewerkers zijn ingeleend vanuit andere organisaties, de Stichting heeft zelf geen personeelsleden in dienst.

2. Optimale besteding van middelen, effectiviteit en doelmatigheid

Om de middelen optimaal te besteden zodat effectief en doelmatig gewerkt wordt aan het realiseren van de doelstelling, hanteert de Stichting een aantal procedures en instrumenten. Deze staan omschreven in het huishoudelijk reglement en het Handboek. In grote lijnen:

Vertaling van het meerjarenbeleidsplan in een jaarwerkplan met richtinggevende, toetsbare doelen.

- Het jaarwerkplan met richtinggevende en toetsbare doelen wordt jaarlijks voorbereid door het dagelijks bestuur (DB), vastgesteld in het Bestuur en goedgekeurd door de Raad van Toezicht. Dit principe is vastgelegd in de statuten en het huishoudelijk reglement en het Handboek van de Stichting.

Vertaling van het jaarwerkplan in een werkbegroting

- De jaarlijkse begroting, zoals vastgesteld door het bestuur en goedgekeurd door de Raad van Toezicht, wordt nader uitgewerkt in een werkbegroting die rechtstreeks gerelateerd is aan het jaarwerkplan.

Financiële kwartaalrapportages

- Het DB bewaakt de bestedingen door middel van financiële rapportages aan het bestuur waarin elk kwartaal verslag wordt gedaan van de realisatie van de bestedingen op dat moment.

Verslaglegging op organisatieniveau

- Het DB stelt jaarlijks een jaarverslag op dat aan het bestuur ter vaststelling wordt voorgelegd en vervolgens aan de Raad van Toezicht ter goedkeuring.

Evaluatie op organisatieniveau

- *Evaluatie van de samenwerking:* Tijdens de looptijd van een meerjarenbeleidsplan wordt de samenwerking eenmaal tussentijds geëvalueerd en eenmaal aan het einde van de periode. De tussentijdse evaluatie is m.n. gericht op effectiviteit van de organisatie en kan leiden tot

tussentijdse aanpassing van de organisatie en/of protocollen. De evaluatie aan het einde van de beleidsperiode is m.n. gericht op de voortzetting in de volgende beleidsperiode, zowel wat betreft de inhoud van de samenwerking als de organisatiestructuur.

- *Evaluatie functionarissen.* Jaarlijks vinden functioneringsgesprekken plaats tussen/met de diverse functionarissen: het functioneren van het DB door het bestuur; het functioneren van de programmaleiding door het DB; het functioneren van de programmasecretarissen door de programmaleiding; het functioneren van de ambtelijk secretaris door de voorzitter.
- *Evaluatie van de samenwerkingsprogramma's.* De programma's worden jaarlijks geijkt door het bestuur en waar nodig bijgesteld. Dat gebeurt in december, als onderdeel van de voortgangsrapportage over de uitvoering van het jaarwerkplan en het meerjarenbeleidsplan. In het laatste half jaar van de looptijd wordt een programma geëvalueerd aan de hand van de eerder geformuleerde doelen. Ook wordt de organisatie van en het samenwerkingsproces binnen het programma geëvalueerd. Dit vormt belangrijke input voor de evaluatie van de samenwerking als zodanig.

Projectbeheer

- *Samenwerkingsovereenkomst.* Voor elk samenwerkingsproject moeten de participanten een overeenkomst ondertekenen waarin de taken en verantwoordelijkheden van stuurgroep, projectleider en projectgroep zijn vastgelegd alsmede de verplichtingen van de participanten en de financiële afhandeling.
- *Financiële en inhoudelijk tussentijdse rapportages.* Zoals vastgelegd in de samenwerkingsovereenkomst en/of zoals bepaald door de subsidieverlener. De rapportages worden ter verantwoording voorgelegd aan de stuurgroep van het project en gearchiveerd in de centrale projectadministratie.
- *Eindrappage en evaluatie.* Zoals vastgelegd in het Handboek en/of zoals bepaald door de subsidieverlener. De evaluatie (zowel doelbereik als proces) vindt plaats met de projectdeelnemers en de stuurgroep. Daarnaast vindt ook een procesevaluatie plaats tussen stuurgroep en projectleider. Het DB krijgt het verslag daarvan ter kennisname. Eénmaal per jaar worden leerpunten uit de evaluaties in het bestuur besproken.

3. Optimale relatie met belanghebbenden

De belanghebbenden van de Stichting zijn de twaalf afzonderlijke provinciale Milieufederaties. Het feit dat zij allen in alle organen van de Stichting vertegenwoordigd zijn en dat de samenwerking verankerd is in statuten en huishoudelijk reglement, garandeert een optimale relatie.

Stichting De Provinciale Milieufederaties is sinds 1996 beneficiënt van de Nationale Postcode Loterij. Deze relatie dient een wederzijds belang. Jaarlijks wordt een plan gemaakt hoe de Stichting de relatie met de Postcode Loterij wil onderhouden en onder de aandacht wil brengen van het publiek en van bestuur, directies en medewerkers van de samenwerkende milieufederaties. Dit plan wordt persoonlijk doorgesproken met medewerkers van de Postcode Loterij om te bezien waar we

elkaar kunnen versterken. Ook lopende het jaar is er regelmatig contact over concrete acties waar we elkaars doelstelling kunnen versterken.

Veel van de samenwerkingsprojecten van de Stichting worden gefinancierd middels projectsubsidies van de Rijksoverheid. Hierdoor is de Rijksoverheid te beschouwen als belanghebbende. Het is beleid om de relatie te optimaliseren door professioneel projectbeheer en door zorgvuldigheid bij de vereiste tussentijdse rapportages, de verslaglegging en de financiële afhandeling van projecten.

De Stichting heeft geen publieksfunctie. Voor het geval er tóch klachten van het publiek binnenkomen is er wel een klachtenprocedure. Deze is opgenomen in het Handboek. Klachten over individuele Milieufederaties worden doorverwezen naar de betreffende federatie.

Samen voor mooie en duurzame provincies

Leden Bestuur en Raad van Toezicht

Leden Bestuur

Het bestuur van de Stichting bestaat uit de directeuren van de 12 natuur- en milieufederaties. In 2010 waren dat de volgende personen:

Dhr. S. van der Velde,	St. Natuur en Milieufederatie Groningen
Dhr. B. van der Moolen, <i>tot 1 april</i>	St. Friese Milieufederatie
Dhr. P. van der Vegt, <i>vanaf 1 april</i>	
Dhr. R. Hoekstra, <i>penningmeester</i>	St. Natuur en Milieufederatie Drenthe
Mw. G. Wijffels,	St. Natuur en Milieu Overijssel
Dhr. V. Vintges,	St. Gelderse Milieufederatie
Dhr. J. Hogenboom,	St. Natuur en Milieufederatie Utrecht
Mw. V. Dam	Ver. Natuur en Milieufederatie Flevoland
Dhr. E. Briët	Vereniging Milieufederatie Noord-Holland
Mw. K. Hogenbirk, <i>tot 1 sept.</i>	Vereniging en Stichting Milieufederatie Zuid-Holland
Dhr. F. van Lemmen, <i>vanaf 1 sept.</i>	
Dhr. T. van Mierlo,	Vereniging Zeeuwse Milieufederatie
Dhr. J. van Rijen, <i>tot 1 april</i>	St. Brabantse Milieufederatie
Dhr. N. Verdaasdonk, <i>vanaf 1 april</i>	
Dhr. H. Heijnen	St. Milieufederatie Limburg
Dhr. H. Gallacher, <i>extern voorzitter</i>	

Leden Raad van Toezicht

De Raad van Toezicht bestaat uit vertegenwoordigers van de 12 natuur- en milieufederaties. In 2010 waren dat de volgende personen:

Mw. H.J.B. Helmink	St. Natuur en Milieufederatie Groningen
Dhr. I. Faber	St. Friese Milieufederatie
Dhr. F. Blanckenborg	St. Natuur en Milieufederatie Drenthe
Mw. Jolanda Hoeflak	St. Natuur en Milieu Overijssel
Dhr. R. Koekoek, <i>tot 1 juni</i>	St. Gelderse Milieufederatie
Dhr. Lex van Rootselaar, <i>vanaf 1 juni</i>	
Mw. J. Kieft-van Wingerde	St. Natuur en Milieufederatie Utrecht
Dhr. M. Drok, <i>tot 1 juni</i>	Ver. Natuur en Milieufederatie Flevoland
Dhr. C. Terlouw, <i>vanaf 1 juni</i>	
Dhr. A. Kappenburg	Vereniging Milieufederatie Noord-Holland
Dhr. F. de Jong, <i>tot 1 sept.</i>	Vereniging en Stichting Milieufederatie
Dhr. R. Schröder, <i>vanaf 1 sept.</i>	Zuid-Holland
Dhr. G. van der Slikke <i>voorzitter</i>	Vereniging Zeeuwse Milieufederatie
Dhr. B. Elkerbout, <i>tot 1 okt.</i>	St. Brabantse Milieufederatie
Mw. S. Broekhoven-Schokker, <i>vanaf 1 okt.</i>	
Mw. L. van Soest	St. Milieufederatie Limburg

Nevenfuncties Bestuur van Stichting De Natuur Milieufederaties

Naam	Nevenfuncties
Dhr. H. Gallacher, voorzitter	Bestuurslid (vice-voorzitter) vereniging Dierenbescherming Overgelder; Onbezoldigd medewerker Dieren-ambulance Deventer.
Dhr. S. van der Velde	Bestuurslid Stichting Duurzaamheids Centrum Groningen.
Mw. G. Wijffels	Lid Raad van Advies Staatsbosbeheer; Lid Raad van Toezicht Deltion; Lid/Voorzitter Raad van Advies Stichting IJssellandschap.
Dhr. V. Vintges	Voorzitter GroenLinks afdeling Nijmegen; Lid bestuur Stichting Mediation in Milieu en Ruimtelijke Ordening.
Dhr. E. Briët	Dagelijks Bestuur Vereniging Delta-metropool.
Dhr. F. van Lemmen	ThePowerCompany BV; Directeur. Remote-SD BV.
Dhr. N. Verdaasdonk	Lid Algemeen Bestuur Waterschap Brabantse Delta.

Nevenfuncties Raad van Toezicht van Stichting De Natuur en Milieufederaties

Jaarrekening 2010

Alle leden van de Raad van Toezicht, uitgezonderd mw. Kieft van Wingerden, zijn tevens bestuurslid van één van de 12 milieufederaties

Overige nevenfuncties:

Naam	Nevenfuncties
Dhr. F.G. Blanckenborg (NMFD)	Voorzitter Raad van Advies IVN; Bestuurslid Faunabeheer Frijslân; Lid Bestuurscommissie Oosterwolde-Elsloo-Appelscha; Lid Dagelijks Bestuur Milieufederatie Drenthe.
Mw. J. Hoeflak (NMO)	Programmamanager Woonbedrijf Ieder 1 te Deventer.
Dhr. L. van Rootselaar (GMF)	Bestuurslid IVN Afdeling Barneveld; Bestuurslid IJsselmeervereniging; Vz Wijkplatform Barneveld-Centrum.
Mw. S.J. Kieft-van Wingerde (NMU)	Voorzitter Centrale Cliëntenraad Aveant; Voorzitter Regioteam landelijke organisatie van cliëntenraden.
Dhr. C. Terlouw (NMFF)	Bestuurslid afd Flevoland van de Fietsersbond.
Dhr. A. Kappenburg (MNH)	Lid raad voor kerk en samenleving Suriname; Lid van de klachtencommissie KNHS /SRR.
Dhr. R. Schröder (MZH)	Lid van informele milieuwerkgroepen in Gouda; Werknemer van WUR/Alterra.
Dhr. G. van der Slikke (ZMf)	Lid Generale Synode Protestantse Kerk; Lid klachtencommissie personeel Emergis.
Mw. S. Schokker (BMF)	Lid van de gemeenteraad Breda; Bestuurslid Milieuvereniging Oosterhout; Bestuurslid bewonersvereniging Wester Wetering.
Mw. L. van Soest (MFL)	Voorzitter GroenLinks Limburg.

1.1 Balans per 31 december 2010

(Na verwerking resultaatbestemming)

	Ref.	31 december 2010 €	31 december 2009 €
ACTIVA			
Vorderingen en overlopende activa	1	670.819	1.128.511
Liquide middelen	2	967.464	1.076.221
Totaal activa		1.638.283	2.204.732
PASSIVA			
Reserves en fondsen			
Reserves:			
Continuïteitsreserve	3	478.000	520.000
Bestemmingsreserve	4	21.315	25.000
Overige reserves	5	55.915	56.743
		555.230	601.743
Kortlopende schulden	6	1.083.053	1.602.989
Totaal passiva		1.638.283	2.204.732

1.2 Staat van baten en lasten over 2010

	Ref.	werkelijk 2010 €	begroting 2010 €	werkelijk 2009 €
Baten:				
Baten uit eigen fondsenwerving	7	30	-	8.264
Baten uit acties van derden	8	2.424.576	2.269.000	2.819.356
Subsidies van overheden	9	636.143	496.229	575.731
Overige baten	10	12.312	40.000	26.486
Som der baten		3.073.061	2.805.229	3.429.837
Lasten:				
Besteed aan doelstellingen: *				
Organisatie van de samenwerking	11	120.534	172.000	114.271
Activiteiten van de samenwerking	12	188.719	274.680	166.928
Samenwerkingsprojecten	13	1.091.631	737.379	1.159.568
Bijdragen aan milieucentra	14	187.200	187.200	208.000
Bijdragen aan milieufederaties	15	1.476.000	1.476.000	1.688.400
		3.064.084	2.847.259	3.337.167
Werving baten	16	-	-	-
Beheer en administratie *	17	55.490	-	32.747
Som der lasten		3.119.574	2.847.259	3.369.914
Resultaat		46.513-	42.030-	59.923
Resultaat bestemming 2010				
Toevoeging/onttrekking aan:				
Continuïteitsreserve		42.000-		
Bestemmingsreserve exploitatie 2011		15.635		
Bestemmingsreserve intranet 2010		19.320-		
Overige reserves		828-		
		46.513-		

* In de begroting 2010 zijn de bedragen inclusief de Beheer- en administratiekosten.
Bij de realisatie 2009 en 2010 zijn de bedragen exclusief de Beheer- en administratiekosten.
Deze kosten worden separaat vermeld.

1.3 Grondslagen van waardering en resultaatbepaling**Algemeen**

Stichting De Natuur en Milieufederaties is gevestigd te Utrecht, Hamburgerstraat 28a 3512 NS.

De doelstelling van de stichting is:

- het versterken van het werk en de positie van de provinciale Milieufederaties in de diverse provincies door het samenwerken, door het uitwisselen van informatie, kennis en inzicht en door het coördineren van gezamenlijke belangenbehartiging.
- het verkrijgen en beheren van gelden om daarmee de activiteiten van de provinciale Milieufederaties financieel te ondersteunen ten behoeve van het behartigen van de belangen van natuur en milieu
- voorts al hetgeen met één en ander rechtstreeks of zijdelings verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn, alles in de ruimste zin des woords.

Inrichting jaarrekening

De jaarrekening is ingericht conform de Richtlijn Fondsenwervende Instellingen.

Grondslagen voor waardering*Activa en passiva*

Activa en passiva worden gewaardeerd op nominale waarde.

Grondslagen van resultaatbepaling

Het resultaat wordt bepaald als verschil tussen de baten beschikbaar voor doelstelling en de bestedingen over het jaar.

De baten worden verantwoord in het jaar waar deze betrekking op hebben.

Voorzover de baten gebruikt worden voor de (mede)financiering van projecten worden zij verantwoord in de verslagperiode waarin de projectkosten worden gemaakt. Niet bestede projectgelden worden op de balans geactiveerd als nog te besteden projectgelden.

De kosten worden toegerekend aan de verslagperiode waarop zij betrekking hebben.

Verliezen worden genomen zodra deze voorzienbaar zijn.

1.4 Toelichting op de balans per 31 december 2010**ACTIVA****1. Vorderingen en overlopende activa**

De post kan als volgt worden toegelicht:

	2010	2009
Debiteuren:		
- Vorderingen op federaties i.v.m. NS-kaarten	85.273	79.860
- Vorderingen i.v.m. eindafrekening projecten	-	16.683
- Overige vorderingen	27.226	24.118
Te ontvangen subsidies	537.905	918.613
Nog te ontvangen bedragen	16.575	79.636
Vooruitbetaalde bedragen	3.840	9.601
	670.819	1.128.511

2. Liquide middelen

Hieronder zijn opgenomen de direct opeisbare gelden bij bankinstellingen.

PASSIVA**Reserves**

De reserves en fondsen zijn samengesteld uit een continuïteitsreserve, een bestemmingsreserve en overige reserves. De stichting streeft naar het aanhouden van een zo klein mogelijk eigen vermogen. Positieve resultaten worden in het daaropvolgende jaar bestemd, zodat het eigen vermogen zoveel mogelijk beperkt blijft tot een continuïteitsreserve om de continuïteit te waarborgen. Onder continuïteit wordt het volgende verstaan:

- waarborgen van de liquiditeit van de stichting
- waarborgen dat de kosten van de organisatie voor minstens een half jaar gedragen kunnen worden
- opvangen van tegenvallers bij projecten (overschrijding van projectbegrotingen is echter geen beleid)
- financiering van activiteiten die samenhangen met de actualiteit, waarin gezamenlijk optreden vereist is
- garantie voor de (gedeeltelijke) uitkering van de vrij besteedbare bijdrage aan de afzonderlijke Milieufederaties bij tegenvallende opbrengsten

In het meerjarenbeleidsplan 2009 – 2012 is als beleidslinje opgenomen om in principe een continuïteitsreserve van € 450.000,- aan te houden, waarvan € 150.000,- ten behoeve van het stafbureau (eerste vier bullits) en € 300.000,- als garantie voor de (gedeeltelijke) uitkering van de vrij besteedbare bijdrage aan de afzonderlijke Milieufederaties (laatste bullit). Het Algemeen Bestuur heeft in de begroting van 2010 dit laatste bedrag met € 42.000,- teruggebracht tot € 258.000,-

Daarnaast wordt sinds 2008 jaarlijks een bedrag van € 35.000,- geormerkt aan de reserve toegevoegd om te kunnen voldoen aan bepaalde personele verplichtingen (bestuursbesluit 18 december 2007). Deze toevoeging eindigt in 2011, omdat er dan voldoende reserve is om aan deze verplichting te voldoen. Op 31 december 2010 was de omvang van dit bedrag € 70.000,- zodat de continuïteitsreserve ten behoeve van het stafbureau op die datum € 220.000,- bedroeg.

De mutaties in de reserves kunnen als volgt worden toegelicht:

	2010	2009
3. Continuïteitsreserve		
Continuïteitsreserve federaties		
Stand per 1 januari	300.000	300.000
Onttrekking boekjaar	42.000-	-
Stand per 31 december	258.000	300.000

Jaarrekening 2010

(Vervolg toelichting op de balans per 31 december 2010)

	2010	2009
Continuïteitsreserve stafbureau		
Stand per 1 januari	220.000	185.000
Onttrekking/toevoeging boekjaar	-	35.000
Stand per 31 december	<u>220.000</u>	<u>220.000</u>
Totaal continuïteitsreserve per 31 december	<u>478.000</u>	<u>520.000</u>

4. Bestemmingsreserve

Stand per 1 januari	25.000	-
Onttrekking boekjaar	19.320-	-
Toevoeging boekjaar (n.a.v. resultaatverdeling)	15.635	25.000
Stand per 31 december	<u>21.315</u>	<u>25.000</u>

De bestemmingsreserve exploitatie 2011 van € 15.635,- bestaat uit drie delen.

Voor de coördinatie van de acties Hart voor Natuur is € 1.843,- gereserveerd. De acties zijn gestart in november 2010 en lopen door tot april 2011.

Er is € 4.000,- gereserveerd voor verdere uitwerking van het businessplan van We Generate, het droomfondsproject dat in 2010 is ingediend bij de Nationale Postcode Loterij. Dit project is gehonoreerd.

Voor het scholingstraject nieuwe media voor directeuren en andere medewerkers van natuur- en milieufederaties is € 9.792,- gereserveerd. De scholing is in 2010 voorgenomen en in wordt in 2011 uitgevoerd.

5. Overige reserves

Stand per 1 januari	56.743	56.820
Toevoeging boekjaar (n.a.v. resultaatverdeling)	828-	77-
Stand per 31 december	<u>55.915</u>	<u>56.743</u>

6. Kortlopende schulden

Crediteuren	297.133	273.867
Nog te besteden projectgelden acties derden (1)		
Ontvangsten Nationale Postcode Loterij	156.157	241.931
Ontvangsten andere fondswervende instellingen	31.037	61.059
Nog te besteden projectgelden overheden (1)	594.069	948.140
Nog te betalen posten	4.658	77.992
	<u>1.083.054</u>	<u>1.602.989</u>

(1) De hier vermelde bedragen betreffen toegezegde subsidiegelden toegezegd in 2010 of eerder maar waarvan de realisatie in 2011 of later plaats vindt.

Verbonden partijen

Het Algemeen Bestuur van Stichting De Natuur en Milieufederatie wordt sinds 7 oktober 2009 gevormd door de twaalf directeuren van de milieufederaties. Voor die datum bestond het bestuur uit 8 directeuren en vier bestuursleden van de milieufederaties. Voor deze functie ontvangen de bestuursleden geen vergoedingen.

Stichting De Natuur en Milieufederaties verricht betalingen aan de afzonderlijke federaties in verband met uitgevoerde activiteiten of vergoeding van materiële zaken die in het teken staan van de doelstellingen Organisatie van de samenwerking, Activiteiten van de samenwerking, Samenwerkingsprojecten en Bijdragen aan milieufederaties. Op de volgende pagina staat een

Jaarrekening 2010

overzicht waarin de bedragen zijn opgenomen die per ultimo nog betaald dienen te worden aan de milieufederaties. Tevens heeft stichting De Natuur en Milieufederaties verplichtingen aan de federaties bij de post Nog te besteden projectgelden. Onder de post debiteuren staat een aantal bedragen in verband met nog te vorderen bedragen voor geleverde NS/OV-jaarkaarten.

(Vervolg toelichting op de balans per 31 december 2010)

	2010	2009
Verschuldigd per 31 december 2010 aan milieufederaties m.b.t. crediteurensaldo		
Stichting Natuur en Milieufederatie Groningen	13.886	11.008
Stichting Friese Milieufederatie	9.516	1.468
Stichting Natuur en Milieufederatie Drenthe	41.706	36.853
Stichting Natuur en Milieu Overijssel	13.095	769-
Stichting Gelderse Milieufederatie	31.622	16.427
Vereniging Natuur en Milieufederatie Flevoland	44.911	17.253
Vereniging Milieufederatie Noord-Holland	17.075	4.922
Stichting Natuur en Milieufederatie Utrecht	11.616	34.572
Vereniging en Stichting Milieufederatie Zuid-Holland	7.275	1.668
Vereniging ZMf	21.922	14.284
Stichting Brabantse Milieufederatie	7.275	-
Stichting Milieufederatie Limburg	13.095	153-
	<u>232.994</u>	<u>137.533</u>

(Vervolg toelichting op de balans per 31 december 2010)

Te vorderen per 31 december 2010 van milieufederaties i.v.m. OV/NS-jaarkaarten m.b.t. debiteurensaldo

Stichting Natuur en Milieufederatie Groningen	4.580	-
Stichting Natuur en Milieufederatie Drenthe	9.042	-
Stichting Natuur en Milieu Overijssel	17.297	11.136
Stichting Gelderse Milieufederatie	11.309	8.710
Vereniging Natuur en Milieufederatie Flevoland	4.580	1.856
Vereniging Milieufederatie Noord-Holland	15.872	10.449
Stichting Natuur en Milieufederatie Utrecht	4.003	7.896
Vereniging en Stichting Milieufederatie Zuid-Holland	2.578	4.962
Stichting Brabantse Milieufederatie	10.008	12.930
Stichting Milieufederatie Limburg	6.005	-
	<u>85.274</u>	<u>57.939</u>

1.5 Toelichting op de staat van baten en lasten over 2010

	werkelijk 2010	begroot 2010	werkelijk 2009
7. Baten uit eigen fondsenwerving			
Gift	30	-	3
Nalatenschap	-	-	1.231
Andere subsidies uit nog te besteden projectgelden	-	-	7.030
	<u>30</u>	<u>-</u>	<u>8.264</u>

De baten uit eigen fondsenwerving vallen volledig binnen de categorie Overige baten uit eigen fondsenwerving.

8. Baten uit acties van derden

<u>Ontvangsten Nationale Postcode Loterij:</u>			
Jaarlijkse bijdrage	2.250.000	2.250.000	2.500.000
NPL gelden uit nog te besteden projectgelden	85.774	-	237.425
	<u>2.335.774</u>	<u>2.250.000</u>	<u>2.737.425</u>

Tussen de Nationale Postcode Loterij en Stichting De Natuur en Milieufederaties is een overeenkomst tot 31 december 2015 gesloten, waarin bepaald is dat Stichting De Natuur en Milieufederaties als beneficiënt zal delen in de opbrengst van de loterij.

<u>Ontvangsten andere fondswervende instellingen</u>			
Stichting Natuur en Milieu	14.250	13.000	12.059
Vereniging Milieudefensie	14.250	6.000	12.059
Natuurmonumenten	8.330	-	-
Stichting Uitvoering Klimaatprogramma	-	-	14.961
De 12 Landschappen	6.000	-	5.000
Vogelbescherming Nederland	5.950	-	-
Staatsbosbeheer	10.000	-	-
Andere ontvangsten uit nog te besteden projectgelden	30.022	-	37.852
	<u>88.802</u>	<u>19.000</u>	<u>81.931</u>
Totaal baten uit acties derden	<u>2.424.576</u>	<u>2.269.000</u>	<u>2.819.356</u>

(Vervolg toelichting op de staat van baten en lasten over 2010)

	werkelijk 2010	begroot 2010	werkelijk 2009
9. Subsidies van overheden			
Ministerie van VROM	282.072	462.635	561.899
Ministerie van LNV	-	33.594	-
Subsidies uit nog te besteden projectgelden	354.071	-	13.832
	<u>636.143</u>	<u>496.229</u>	<u>575.731</u>

10. Overige baten

De overige baten zijn als volgt samengesteld:

Rente	12.312	40.000	26.486
	<u>12.312</u>	<u>40.000</u>	<u>26.486</u>

Er zijn geen giften in natura of op geld waardebare diensten van bedrijven ontvangen. Ook zijn er geen sponsorbijdragen ontvangen.

	Doelstelling					15 Werving baten	16 Beheer en admini- stratie	Totaal 2010	begroting 2010	werkelijk 2009
	10 Organisatie van de samenwerking	11 Activiteiten van de samenwerking	12 Samen- werkings- projecten	13 Bijdragen milieu- centra	14 Bijdragen milieu- federaties					
Bijdrage aan milieucentra				187.200				187.200	187.200	208.000
Bijdrage aan milieufederaties					1.476.000			1.476.000	1.440.000	1.688.400
Personeelskosten	98.543		26.629			7.058		132.230	138.600	123.881
Huisvestingskosten	6.488		2.104			490		9.082	11.000	8.535
Bureaunkosten	5.513		1.788			1.117		8.418	5.000	7.030
Accountantskosten			922			5.355		6.277	9.000	9.104
Overige organisatiekosten	9.990							9.990	8.400	12.405
Bestuurskosten						41.470		41.470	39.220	17.529
Samenwerking milieufederaties		111.362						111.362	101.400	95.757
Communicatiekosten		51.902						51.902	43.000	14.319
Overige samenwerkingskosten		25.455						25.455	58.000	56.852
Materiële projectkosten			1.060.188					1.060.188	737.379	1.128.102
	120.534	188.719	1.091.631	187.200	1.476.000	-	55.490	3.119.574	2.778.199	3.369.914

De uitgaven van de Stichting zijn te verdelen over vijf categorieën doelstellingen, namelijk:

- Organisatie van de samenwerking. Dit betreft kosten van het bureau van de Stichting.
- Activiteiten van de samenwerkende 12 milieufederaties: activiteiten die ondernomen worden om de samenwerking te organiseren en te ondersteunen, maar die niet direct te maken hebben met de inrichting en beheer van de organisatie.
- Samenwerkingsprojecten
- Bijdragen aan milieucentra
- Bijdragen aan milieufederaties

De toerekening van de uitvoeringskosten aan de doelstellingen vindt plaats op basis van werkelijk gemaakte kosten. De personele kosten worden toegerekend op basis van een schatting van het aantal werkelijk bestede uren. De secretaris verricht 90 % van de werkzaamheden voor de Organisatie van de samenwerking, 5 % voor Samenwerkingsprojecten en 5 % voor Beheer en administratie. De secretaresse besteedt 80 % van werkzaamheden aan Organisatie van de samenwerking, 10 % aan Samenwerkingsprojecten en 10 % aan Beheer en administratie. De communicatiemedewerker werkt voor 100% voor de Organisatie van de samenwerking. En de administrateur tenslotte besteedt 90 % aan Samenwerkingsprojecten en 10 % aan Beheer en administratie.

Alle overheadkosten, zijnde de kosten voor personele ondersteuning van de samenwerking, de huisvestings- en bureaunkosten naar rato van de uren personeel die ingezet worden voor de ondersteuning van de samenwerking, en de overige organisatiekosten, worden toegerekend aan de Organisatie van de Samenwerking.

De Stichting heeft geen personeelsleden in dienst. Bij de Stichting Natuur en Milieu zijn uitvoerende taken neergelegd ten behoeve van het beheer van de Stichting De Natuur en Milieufederaties. De kosten hiervoor worden door de Stichting gedragen.

De leden van het bestuur van de Stichting ontvangen geen bezoldiging en aan hen is in dit boekjaar geen lening, voorschot of garantie verstrekt.

Doelbestedingspercentage van de baten

Bestedingen aan de doelstellingen	3.064.084	3.337.167
Som der baten	3.073.061	3.429.837
Bestedingen aan de doelstellingen / som der baten:	99,7%	97,3%

Fondsenwervingspercentage

Kosten eigen fondsenwerving / baten eigen fondsenwerving:	n.v.t. *	n.v.t. *
---	----------	----------

Percentage beheer en administratie

Kosten beheer en administratie	55.490	32.747
Som der lasten	3.119.574	3.369.914
Kosten beheer en administratie / som der lasten:	1,8%	1,0%

* Stichting De Natuur en Milieufederaties is geen fondsenwervende instelling, maar kansspelbegunstigde. De stichting doet geen beroep op de publieke offervaardigheid. Zij maakt geen kosten voor eigen fondsenwerving en heeft weinig baten uit eigen fondsenwerving.

2.1 Vaststelling en goedkeuring

De jaarrekening 2010 is door het bestuur vastgesteld en goedgekeurd in de vergadering van 16 juni 2011.

2.2 Statutaire bepaling resultaatbestemming

In de statuten van de stichting zijn geen bepalingen opgenomen omtrent de bestemming van het resultaat.

2.3 Resultaatbestemming

Het bestuur stelt de resultaatbestemming vast overeenkomstig de resultaatverdeling zoals opgenomen in de staat van baten en lasten.

2.4 Gebeurtenissen na balansdatum

Er hebben zich geen gebeurtenissen na balansdatum voorgedaan, die hier vermeld dienen te worden.

2.5 Controleverklaring

De controleverklaring is opgenomen op pagina 40 en 41.

2.6 Toelichting verschillen realisatie 2010 vs begroting 2010

Toelichting op de staat van baten en lasten:

Baten:

Baten uit acties van derden:

Stichting Natuur en Milieu en Vereniging Milieudefensie hebben beiden € 1.250,- meer aan het project Milieu hulp.nl 2009 bijgedragen dan begroot om een tekort aan te vullen. Daarnaast heeft Vereniging Milieudefensie aan Milieuhulp.nl 2010 nog € 7.000,- meer bijgedragen dan was begroot.

Bij de ontvangsten van andere fondswervende instellingen zijn vier bedragen in een later stadium van het project Ave N@tura! Programma 2008-2012 toegezegd en ontvangen. Deze bedragen waren daarom niet in de begroting opgenomen. Het gaat om een bijdrage van € 8.330,- van Natuurmonumenten, € 6.000,- van de 12 Landschappen, € 5.950,- van Vogelbescherming Nederland en € 10.000,- van Staatsbosheer.

Subsidies van overheden:

Aan subsidie van het Ministerie van VROM is € 462.635,- begroot terwijl € 282.072 is gerealiseerd. Bij het ministerie van LNV is € 33.594,- begroot en nihil gerealiseerd. Deze verschillen hebben twee oorzaken. In de eerste plaats worden op verzoek van het Algemeen Bestuur in de begroting van meerjarige projecten per jaar de subsidiebedragen opgenomen die in het betreffende jaar uitgegeven gaan worden volgens de projectbegroting. In de jaarrekening daarentegen wordt het totaal van de toegekende subsidiebedragen opgenomen. Dit verschil in systematiek zorgt voor verschillen.

De tweede oorzaak van het verschil is dat het Ministerie van VROM de subsidie van € 124.972,- voor het project Gedragen door de Wind in een later stadium van het jaar, na het vaststellen van de begroting, heeft toegekend.

Overige baten:

Aan rente was € 40.000,- begroot, maar door de lage rentestand is er € 12.312,- ontvangen.

Lasten:

Organisatie van de samenwerking:

Het verschil tussen de werkelijke kosten van € 120.534,- en de begrote kosten van € 172.000,- wordt met name veroorzaakt door een verschil in systematiek. In de begroting bestaat dit bedrag uit het totaal van kosten voor personeel, huisvesting, bureau, accountant en overige organisatie. Zie kolom 'begroting 2010' in paragraaf 1.6 Specificatie en verdeling kosten naar bestemming'. De werkelijke kosten voor deze begrotingsposten zijn € 165.997,-, doordat de personeelskosten € 6.000 lager zijn dan begroot. Van deze € 165.997,- wordt, conform de Richtlijn 650 in totaal € 31.443,- toegewezen aan de kosten voor samenwerkingsprojecten en in totaal € 14.020,- aan de kosten voor beheer en administratie.

Activiteiten van de samenwerking:

Aan al deze activiteiten is in totaal € 188.719,- besteed en dat is € 85.961,- minder dan begroot. Dat wordt deels veroorzaakt doordat € 41.470,- aan bestuurskosten conform de Richtlijn 650 als beheerkosten worden aangemerkt. Er zijn verder een aantal onderbestedingen geweest. Binnen de kosten op het gebied van de samenwerking zijn de volgende besparingen gerealiseerd.

Er is in de programma's relatief weinig beroep gedaan op het budget voor materiële kosten, hetgeen zo'n € 6.000,- heeft bespaard. Aan programmasecretarissen is € 12.000,- minder besteed dan begroot. Aan acquisitie en projectontwikkeling is ook zo'n € 20.000,- minder uitgegeven dan begroot, omdat er minder projecten ontwikkeld zijn dan verwacht.

Samenwerkingsprojecten en bijdragen aan milieufederaties:

Aan samenwerkingsprojecten is totaal € 1.091.631,- besteed en dat is ruim € 354.252,- meer dan begroot. Allereerst is, conform de Richtlijn 650, een bedrag van € 31.443,- aan organisatiekosten toegerekend aan kosten van samenwerkingsprojecten. Daarnaast zijn er voor de volgende projecten in 2010 meer materiële kosten gemaakt dan begroot, met name vanwege een verschuiving van uitgave in 2009 naar uitgave in 2010. 3P, Programma Burgerparticipatie is langer doorgegaan dan gepland, waardoor er ruim € 196.000,- aan kosten verschoven zijn van 2009 naar 2010. Werk maken van Duurzaam Inkopen is in 2010 definitief afgerekend met de milieufederaties voor een bedrag van meer dan € 27.000,-, terwijl het project eerder was afgelopen. In Ave N@tura Programma 2008-2012 is in 2010 ruim € 68.000,- meer besteed dan begroot, onder andere vanwege meer dan € 30.000 aan extra ontvangen gelden van andere fondswervende instellingen. In De Schoon Water Estafette waren geen uitgaven meer gepland in 2010, maar vanwege de eindafrekening zijn in 2010 meer dan € 44.000,- uitbetaald aan materiële kosten en afrekening van uren.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: de Raad van Toezicht en het bestuur van Stichting De Natuur en Milieufederaties

Wij hebben de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening 2010 van Stichting De Natuur en Milieufederaties te Utrecht gecontroleerd. Deze jaarrekening bestaat uit de balans per 31 december 2010 en de staat van baten en lasten over 2010 en de toelichting, waarin zijn opgenomen een overzicht van de grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

Verantwoordelijkheid van het bestuur

Het bestuur van de stichting is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening die het vermogen en het resultaat getrouw dient weer te geven in overeenstemming met Richtlijn 650 voor fondsenwervende instellingen van de Nederlandse Raad voor de Jaarverslaggeving. Het bestuur is tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de jaarrekening op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse controlestandaarden. Dit vereist dat wij voldoen aan de voor ons geldende ethische voorschriften en dat wij onze controle zodanig plannen en uitvoeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de door de accountant toegepaste oordeelsvorming, met inbegrip van het inschatten van de risico's dat de jaarrekening een afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten.

Bij het maken van deze risico-inschattingen neemt de accountant de interne beheersing in aanmerking die relevant is voor het opmaken van de jaarrekening en voor het getrouwe beeld daarvan, gericht op het opzetten van controlewerkzaamheden die passend zijn in de omstandigheden. Deze risico-inschattingen hebben echter niet tot doel een oordeel tot uitdrukking te brengen over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting. Een controle omvat tevens het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en van de redelijkheid van de door het bestuur van de stichting gemaakte schattingen, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is om een onderbouwing voor ons oordeel te bieden.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V., Newtonlaan 205, Postbus 85096, 3508 AB Utrecht T: 088 792 4738
www.pwc.nl

'PwC' is het merk waaronder PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. (KvK 34180285), PricewaterhouseCoopers Belastingadviseurs N.V. (KvK 34180284), PricewaterhouseCoopers Advisory N.V. (KvK 34180287), PricewaterhouseCoopers Professional Services B.V. (KvK 51414406), PricewaterhouseCoopers B.V. (KvK 34180289) en andere vennootschappen handelen en diensten verlenen. Op deze diensten zijn algemene voorwaarden van toepassing, waarin onder meer aansprakelijkheidsvoorwaarden zijn opgenomen. Op leveringen aan deze vennootschappen zijn algemene inkoopvoorwaarden van toepassing. Op www.pwc.nl treft u meer informatie over deze vennootschappen, waaronder deze algemene (inkoop)voorwaarden die ook zijn gedeponeerd bij de Kamer van Koophandel te Amsterdam.

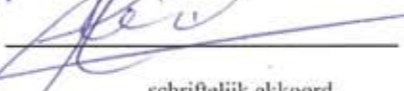

Oordeel

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van de reserves en fondsen van Stichting De Natuur en Milieufederaties per 31 december 2010 en van het resultaat over 2010 in overeenstemming met Richtlijn 650 voor Fondsenwervende instellingen van de Nederlandse Raad voor de Jaarverslaggeving.

Utrecht, 26 mei 2011
PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

drs. W.A. van Ginkel RA

2.7 Ondertekening van de jaarrekening 2010

Bestuursleden:	Infunctietreding:	Handtekening:
dhr. S.J. van der Velde	1 oktober 2008	
dhr. H. van der Werf	1 februari 2011	schriftelijk akkoord
dhr. R.H. Hoekstra	14 augustus 1997	
mw. G. Wijffels	1 september 2009	
dhr. V. Vintges	7 oktober 2009	
mw. V. Dam	7 oktober 2009	
dhr. J.A.C. Hogenboom	21 september 2006	
dhr. E. Briet	1 april 2007	
dhr. J.F. van Lemmen	1 september 2010	
dhr. T. van Mierlo	7 oktober 2009	
dhr. N. Verdaasdonk	1 april 2010	schriftelijk akkoord
dhr. J.H. Heijnen	1 maart 2006	

3. Bijlagen

3.1 Begroting 2011

16 december 2010

Begroting 2011		
Baten		
Baten uit eigen fondsenwerving	26.000	1,06%
Baten uit acties van derden (NPL)	2.250.000	91,52%
Subsidies van overheden	152.499	6,20%
Overige baten	30.000	1,22%
Totaal beschikbaar voor doelstelling	<u>2.458.499</u>	
Besteed aan doelstelling *		
Bijdragen aan milieufederaties	1.440.000	58,57%
Bijdragen aan milieucentra	187.200	7,61%
Organisatiekosten stichting	172.000	7,00%
Activiteiten van de stichting	285.800	11,62%
Samenwerkingsprojecten	<u>493.499</u>	20,07%
Totaal besteed aan doelstelling	<u>2.578.499</u>	
Beheer en administratiekosten		
Tekort	-120.000	-4,88%

* Deze bedragen zijn inclusief Beheer- en administratiekosten.

Een tekort wordt gedekt met een onttrekking aan de reserves.

3.2 Afrekening subsidies

Projectnr	Projectnaam	Subsidiegever	Toegekend	Ontvangen	Aan- passing	Nog te ontvangen
Np0708	Werk Maken van Duurzaam Inkopen	Natuur en Milieu	128.166	128.166		0
Pr0704	3P, Programma Burgerparticipatie	VROM	450.000	427.500		22.500
Pr0708.1	Werk Maken van Duurzaam Inkopen	Natuur en Milieu	110.138	106.155	-3.983	0
Pr0801	Ruimtelijke Kwaliteit in de Regio	VROM	298.944	283.996		14.948
Pr0804	Versterking Samenhang Burgers	VROM	79.834	79.834		0
Np0802	Ave N@tura 2000 programma 2010-2012	LNV	300.000	60.000		240.000
Np0802	Ave N@tura 2000 programma 2010-2012	12 Landschappen	6.000	6.000		0
Np0802	Ave N@tura 2000 programma 2010-2012	Natuurmonumenten	8.330	8.330		0
Np0802	Ave N@tura 2000 programma 2010-2012	Vogelbescherming	5.950	5.950		0
Np0802	Ave N@tura 2000 programma 2010-2012	Staatsbosbeheer	10.000	10.000		0
Np0803	De Schoon Water Estafette	LNV	120.000	120.000		0
Pr0902	Cradle to Cradle in praktijk	VROM	186.480,00	177.156		9.324
Pr0904	De Klimaatkaravaan	VROM	189.964,00	180.466		9.498
Pr0906	Energieke Burgerinitiatieven Effect.Ondersteun	VROM	132.000,00	132.000		0
Np0904	Windenergie	VROM	44.143,00	44.143		0
Np0904.1	Inzet N&M Federaties in Windteams	VROM	9.312,00	0		9.312
Np0903	Ammoniak en Natura 2000	De Landschappen	5.000	5.000		0
Pr1002	Milieuhelp.nl 2010	Natuur en Milieu	13.000	13.000		0
Pr1002	Milieuhelp.nl 2010	Milieudefensie	13.000	13.000		0
Pr1003	De CO2 ambitie	VROM	157.100	49.748		107.352
Pr1005	Gedragen door de wind	VROM	124.972	0		124.972
			<u>2.392.333</u>	<u>1.850.444</u>	<u>-3.983</u>	<u>537.906</u>

Jaarrekening 2010

Overzicht betalingen 2010 Stichting De Natuur en Milieufederaties aan de milieufederaties per begrotingspost

Begrotingspost	NMFG	FMF	NMFD	NMO	GMF	NMFF	MNH	NMU	MZH	ZMf	BMF	SML	TOTAAL
Ac0810 Intranet			4.465,00										4.465,00
Or0912 overige bureaunkosten		1.028,55											1.028,55
Ac0902 overleg dagelijks bestuur			1.900,00										1.900,00
Ac0903 coordinatie themakringen						4.275,00							4.275,00
Ac0905 budget extra uren portefeuillehouders			10.260,00		4.465,00			10.830,00		760,00			26.315,00
Ac0906 overige kosten										64,26			64,26
Ac0911 acquisitie en projectontwikkeling		2.185,00	4.275,00	285,00		4.750,00	3.230,00	3.942,50					18.667,50
Ac0919 Programma ontwikkeling	760,00		2.565,00		1.140,00	1.900,00		4.275,00		4.251,25			14.891,25
Ac0920 Ondersteuning programma's						4.275,00		5.700,00		5.700,00			15.675,00
B1001 Bijdrage 2010	123.000,00	123.000,00	123.000,00	123.000,00	123.000,00	123.000,00	123.000,00	123.000,00	123.000,00	123.000,00	123.000,00	123.000,00	1.476.000,00
Or1003 diverse staffaken		33.322,00											33.322,00
Or1005 overige personeelskosten					110,00								110,00
Ac1001 vergaderkosten AB, DB en RvT										138,10			138,10
Ac1003 vergoeding programmadirectie					8.633,00			7.760,00		55,50			16.448,50
Ac1004 programmasecretarissen								9.108,52					9.108,52
Ac1005 budget programma's						47,60	115,00			129,98			292,58
Ac1008 communicatie budget						435,00	485,00			194,00			1.114,00
Ac1011 acquisitie en projectontwikkeling						1.900,00		5.141,00		1.425,00			8.466,00
Ac1015 organisatie kosten						59,85							59,85
Pr0704.2 3P Programma Burgerparticipatie 2009-2010	11.814,56	9.836,99	62.518,85	11.969,63	11.568,00	15.393,92	11.799,96	13.716,64	12.869,17	11.568,00	13.364,05	9.731,85	196.151,62
Pr0708 Werk Maken van Duurzaam Inkopen											9.384,00-		9.384,00-
Pr0708.1 Werk Maken van Duurzaam Inkopen	8.604,96		2.809,34	2.956,85	1.130,83	3.406,78	1.608,31-	5.697,83		1.252,81	2.746,13		26.997,22
Pr0801.1 Ruimtelijke Kwaliteit i/d Regio: Verrommeling		1.620,98			1.083,33			1.293,24		1.133,40			5.130,95
Pr0801.2 Ruimtelijke Kwaliteit i/d Regio: Nieuwe WRO						539,00	1.639,96						2.178,96
Pr0801.3 Landelijke profilering Verrommeling										3.847,50			3.847,50
Pr0802 Klimaatneutraal Lokaal 2008/2009			2.612,84-										2.612,84-
Pr0804 Versterking samenhang in ondersteuning in burgers				47,50-	10.023,80		994,70	47,50	7.236,42		1.092,50-		17.162,42
Pr0902 Cradle to cradle	27.895,80		3.968,80				3.968,80	4.058,80		3.968,80	10.513,80	5.414,54	59.789,34
Pr0903 Klimaatkaravaan	4.200,00		2.291,36	1.420,00		1.800,32		4.511,37		3.401,43	14.874,90		32.499,38
Pr0904 Ontwikkelfase nieuwe binding	2.212,14		20.844,08		1.520,00	2.280,00		2.280,00		2.280,00			31.416,22
Pr0904.1 Uitvoeringsfase nieuwe binding			1.078,03										1.078,03
Pr0906 Energieke burgerinitiatieven effectief ondersteund	10.875,89	9.752,71	10.805,69	9.500,00	10.524,90	20.202,81	10.552,98	9.341,67	10.903,97	10.440,66	9.991,39	8.157,33	131.050,00
Pr1003 De CO2 ambitie	2.960,00		2.960,00	2.960,00	2.960,00		5.920,00	2.960,00		6.800,00	2.960,00	2.960,00	33.440,00
Np0702 Ammoniak en Natura-2000 gebieden					1.014,20								1.014,20
Np0802 Ave n@atura 2000 Programma 2008-2012		10.823,60	1.785,00	5.000,00	10.091,00	867,09						1.716,25	30.282,94
Np0803 De schoon water estafette	5.613,00	3.204,00	948,29	4.440,03	3.447,02	2.680,98	4.570,74	2.532,72	4.407,52	2.968,33	1.732,89	2.664,08	39.209,60
Np0806 Criteria windenergie en landschap	929,59		1.076,75	905,06	1.971,99	2.515,70	954,12	9.240,30	930,00	898,93	1.660,11-	1.248,44	19.010,77
Np0901 Milieuhulp.nl 2009		2.636,25			17.480,00		1.638,75					2.470,00	24.225,00
Np0902 Nacht van de nacht 2009	16.625,00	4.750,00	4.750,00	4.750,00	4.750,00	4.750,00	4.750,00	4.750,00	4.750,00	4.750,00	4.750,00	4.583,75	68.708,75
NP0902.1 Laat het donker donker	4.465,00		4.465,00	3.440,00	3.800,00	4.465,00		4.465,00	4.465,00	4.465,00		4.465,00	38.495,00
Np0903 Ammoniak en Natura-2000 gebieden					1.750,00								1.750,00
Np0904 Windenergie	608,00	405,20	608,00	608,00	608,00	1.773,20	608,00	6.055,20		1.013,00	608,00	405,20	13.299,80
Np0904.1 Inzet N&M Federaties in windteams										1.520,00			1.520,00
TOTAAL	220.563,94	202.565,28	264.761,35	171.187,07	221.071,07	201.317,25	172.619,70	240.707,29	168.562,08	196.025,95	172.404,55	166.816,44	2.398.601,97

3.4 Verklarende woordenlijst

NMFG	Natuur en Milieufederatie Groningen
FMF	Friese Milieufederatie
NMFD	Natuur en Milieufederatie Drenthe
NMO	Natuur en Milieu Overijssel
GMF	Gelderse Milieufederatie
NMU	Natuur en Milieufederatie Utrecht
NMFF	Natuur en Milieufederatie Flevoland
MNH	Milieufederatie Noord-Holland
MZH	Milieufederatie Zuid-Holland
ZMf	ZMf (voorheen Zeeuwse Milieufederatie)
BMF	Brabantse Milieufederatie
SML	Milieufederatie Limburg

De Natuur en Milieufederaties

Samen voor mooie en duurzame provincies

Postbus 1578 3500 BN Utrecht

www.natuurenmilieufederaties.nl